

MINISTERSTWO
RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
Departament Ubezpieczeń Społecznych

DUS-II.055.13.2022.MBu

Warszawa, dnia 12 września 2022 r.

działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z Pani petycją w sprawie wprowadzenia zmian przepisów prawa w zakresie zasad obliczania wysokości świadczeń emerytalnych, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Zabezpieczenie społeczne osób w wieku emerytalnym stanowi jeden z priorytetów Rządu RP. Konstytucja RP w art. 67 deklaruje prawo obywateli do zabezpieczenia społecznego m.in. „po osiągnięciu wieku emerytalnego”. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa. Formy zabezpieczenia, a co za tym idzie również rodzaje świadczeń i warunki nabywania do nich prawa, a także sposób finansowania, mogą być zróżnicowane.

Ubezpieczenie emerytalne jest jedną z form zabezpieczenia społecznego realizowaną w ramach systemu ubezpieczeń społecznych. System ubezpieczeń społecznych, w tym przede wszystkim powszechny system emerytalny, opiera się na zasadzie ekwiwalentności odprowadzonych składek i należnego świadczenia. Emerytury wypłacane z systemu powszechnego mają charakter indywidualny, a ich wysokość jest ustalana na podstawie wkładu wniesionego w postaci składek. Im bardziej ubezpieczony partycypował w tworzeniu dochodów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w tym większym stopniu ma on prawo z nich korzystać w postaci emerytury lub renty.

Zmiany w polskim systemie emerytalnym po 1991 r. wiążą się ze stopniowym przywracaniem systemowi emerytalnemu jego ubezpieczeniowego charakteru.

W nowym systemie emerytalnym, określonym przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504, dalej: „ustawa emerytalna”), źródłem finansowania świadczeń emerytalno- rentowych jest fundusz tworzony ze składek pracowników i pracodawców. Rozwiązanie to przesądza o tym, że wysokość emerytury wynika z podejmowanych przez ubezpieczonego działań w okresie życia zawodowego. Z systemu tego usunięto większość elementów nieubezpieczeniowych i socjalnych, tak aby powiązać wysokość przyszłego świadczenia z sumą składek odprowadzanych od przychodów ubezpieczonego w całym okresie jego aktywności zawodowej. Jednocześnie wsparcie o charakterze pozaubezpieczeniowym może być oferowane przez służby pomocy społecznej.

Osoby ubezpieczone, nabywają prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych z powszechnego systemu emerytalnego na warunkach określonych w ustawie emerytalnej. Obowiązujące przepisy ustawy emerytalnej ściśle określają warunki, jakie musi spełnić osoba zainteresowana uzyskaniem prawa do emerytury.

Ustawa emerytalna podzieliła ubezpieczonych, co do zasady, na dwie grupy wiekowe:

- osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r.,
- osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r.

Przynależność do określonej grupy wiekowej powoduje, że różne są warunki uzasadniające przyznanie emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak i zasady ustalania wysokości tego świadczenia.

Osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r. nabywają prawo do emerytury, jeżeli osiągnęły wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat w przypadku kobiet oraz co najmniej 65 lat w przypadku mężczyzn oraz udokumentowały staż ubezpieczeniowy (okresy składkowe i nieskładkowe) wynoszący 20 lat dla kobiety oraz 25 lat dla mężczyzny [art. 27 ustawy emerytalnej].

Osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., które nie udokumentowały wymaganego stażu ubezpieczeniowego emerytura przysługuje jeśli udowodniły co najmniej 15 lat okresów składkowych i nieskładkowych w przypadku kobiet oraz 20 lat w przypadku mężczyzn [art. 28 ustawy emerytalnej].

Należy przy tym zauważyć, że podwyższenie emerytury do kwoty emerytury minimalnej jest uzależnione od udowodnienia okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Wysokość emerytury dla ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. jest obliczana według tzw. dotychczasowych zasad [art. 53 ustawy emerytalnej]. Wysokość tej emerytury jest uzależniona od:

- wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych,
- wysokości wynagrodzenia przyjętego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury,
- kwoty bazowej obowiązującej w dacie powstania prawa do świadczenia.

Okresami nieskładkowymi są między innymi przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury okresy urlopu wychowawczego, urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy - z powodu opieki nad dzieckiem:

- w wieku do 4 lat - w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie - bez względu na liczbę dzieci - do 6 lat,
- na które ze względu na jego stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługuje zasiłek pielęgnacyjny - dodatkowo w granicach do 3 lat na każde dziecko [art. 7 pkt 5 ustawy emerytalnej].

W przypadku osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. warunkiem przyznania emerytury jest osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat

w przypadku mężczyzn oraz posiadanie jakiegokolwiek okresu opłacania składek na ubezpieczenia społeczne [art. 24 ustawy emerytalnej]. Oznacza to, że emerytura przysługuje po osiągnięciu wieku emerytalnego każdej osobie, która podlegała ubezpieczeniom - niezależnie od długości stażu ubezpieczeniowego.

Tej grupie ubezpieczonych emeryturę oblicza się według nowych zasad [art. 26 ustawy emerytalnej]. Emerytura ustalona według nowych zasad stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy jej obliczenia przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony przechodzi na emeryturę.

Podstawę obliczenia nowej emerytury stanowi:

- kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego,
- kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego w ZUS (opłaconych po 31 grudnia 1998 r.) do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury oraz
- kwota środków zewidencjonowanych na subkoncie [art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej].

Dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. przed 1 stycznia 1999 r. opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy [art. 173 ustawy emerytalnej].

Do ustalenia kapitału początkowego uwzględnia się okresy składkowe i nieskładkowe przebyte przed tym dniem. Podstawę wymiaru kapitału początkowego stanowi wynagrodzenie przyjęte za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne przed 1999 r. Co do zasady ustalana jest ona z 10 kolejnych lat kalendarzowych lub z 20 lat kalendarzowych z okresu przed 1 stycznia 1999 r.

Przy ustalaniu kapitału początkowego okresy sprawowania opieki nad dzieckiem oblicza się przyjmując po 1,3% podstawy wymiaru kapitału początkowego za każdy rok tych okresów (z uwzględnieniem pełnych miesięcy). Dodatkowo do obliczenia kapitału początkowego tego okresu nie ogranicza się do jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych.

W przypadku osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. posiadanie okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego odpowiednio 20 lat dla kobiet oraz 25 lat dla mężczyzn warunkuje wypłatę świadczenia w minimalnej wysokości - w sytuacji, gdy wysokość emerytury ustalonej zgodnie z obowiązującymi przepisami jest niższa od kwoty najniższej emerytury.

W wyniku przeprowadzonej w 1999 r. reformy emerytalnej, zasady przyznawania i ustalania wysokości emerytur dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. różnią się od zasad stosowanych w stosunku do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Reforma emerytalna objęła osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., przewidując dla nich nowy sposób obliczania wysokości emerytury. W systemie emerytalnym wprowadzonym 1 stycznia 1999 r. obowiązuje zasada zdefiniowanej składki. Wysokość otrzymywanego

świadczenia jest ściśle i bezpośrednio powiązana ze składkami emerytalnymi opłaconymi w całym okresie aktywności zawodowej.

Ustawa emerytalna nie pogorszyła sytuacji prawnej ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Ta grupa ubezpieczonych nie została objęta nowym systemem emerytalnym. Wysokość emerytury dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. zależy od wysokości wynagrodzenia osiąganego w wybranych latach kariery zawodowej oraz okresu podlegania ubezpieczeniom. Stąd w przypadku tej grupy ubezpieczonych prawo do emerytury jest powiązane z udokumentowaniem określonego okresu składkowego i nieskładkowego.

Biorąc pod uwagę powyższe - brak jest podstaw do zmiany przepisów ustawy emerytalnej w zakresie zasad ustalania prawa do emerytury dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Nie ma również podstaw do zmiany przepisów ustawy emerytalnej poprzez kwalifikowanie - jako okresu nieskładkowego - okresu opieki nad dziećmi do ukończenia szkoły podstawowej. Rozwiązania zawarte w systemie ubezpieczeń społecznych gwarantują bowiem ubezpieczonym stosowne uwzględnienie okresów wychowywania dzieci przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych. Należy bowiem podkreślić, że świadczenia z ubezpieczenia i zaopatrzenia emerytalnego przysługują tylko tym osobom, które spełniają wszystkie ustawowe warunki nabycia do nich prawa. Pozostałym osobom przysługują świadczenia wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Mając powyższe na uwadze Departament Ubezpieczeń Społecznych uprzejmie informuje, że przepisy w tym zakresie wynikają z zasad ubezpieczeniowych, logiki systemu ubezpieczeń społecznych, w tym systemu emerytalnego, jego reformy, zostały ukształtowane prawidłowo, a w związku z tym Departament wskazuje, że nie są w Ministerstwie prowadzone prace dotyczące zmiany przepisów w postulowanym w petycji zakresie.

Jednocześnie Departament nadmienia, że sprawa przedstawiona w petycji pani Zdzisławy Pocięchy w zakresie indywidualnym, jest przedmiotem postępowania sądowego, w ramach którego zostanie rozstrzygnięta. Prawomocny wyrok Sądu będzie wiążący zarówno dla Zainteresowanej, jak i dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Pouczenie:

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Konrad Miłoszewski
Dyrektor
Departamentu Ubezpieczeń
Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

dot. sprawy: BDG-IV.055.2.14.2022.BB

